

JUHA T. HAKALA

KAAOKSEN REUNALLA

MITEN SELVITÄ VUCA-MAAILMASSA?

ALMA INSIGHTS
2025 HELSINKI

*Lämmin kiitos kaikille asiantuntemustaan jakaneille:
Ulla Tapaninen, Mikko Kuusela, komisario Pohjanmaalta,
Mikko Alasaarela ja Ilkka Harju.*

Suomen tietokirjailijat ry on tukenut tämän teoksen kirjoittamista.

Copyright © 2025 Alma Media Finland Oy ja Juha T. Hakala
ISBN 978-952-14-5344-1
ISBN 978-952-14-5346-5 (sähkökirja)

Kansi, ulkoasu ja taitto: Ana Mitrunen
Paino: Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2025

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almainsights.fi

SISÄLLYS

MISTÄ KIRJOITAN 7

Ratkaisu ongelmaani oli VUCA	20
------------------------------------	----

EPÄVAKAUS ELI VOLATILITY 33

Voisiko Evergrandesta tulla kiinalainen Lehman Brothers?....	35
Joe Bidenin puhe ennen puolipäivän tankkausta.....	47
Eikä muuta kuin Afrikkaa kiertämään!	59
Miksi sijoitusgurut epäonnistuvat – vieläpä toistuvasti	72

EPÄVARMUUS ELI UNCERTAINTY 85

Kai tuohon nyt yksi silta saadaan?!.....	87
Syövänhän piti tappaa Roy Dalion!	98
Kun kakkulani solahtivat koskeen	108
Sonera ja säkillinen ilmaa	120

MONIMUTKAISUUS ELI COMPLEXITY 133

Merenkulkujätti menettää järkensä	135
15 vuodessa 12 hehtaarin monttu	148
Syyttäjä avautuu AIPasta	159
Onko tämä jo liiankin monimutkaista?	173

EPÄSELVYYS ELI AMBIGUITY 185

Yritys, joka ei suostunut uskomaan silmiään	187
Herra Elon Musk sydämistyy algoritmille	200
Laszlo Hanyecz, parit pizzat ja 10 000 bitcoinia	213
Voivatko lait olla laittomia?	235

KATSE KAOOTTISUUDEN HALLINTAAN 239

Hänen Majesteettinsa julistaa kisan	241
Hiekkakasoja rannalla lempeässä kesätuulella	253
Mustia joutsenia ja harmaita sarvikuonoja	269
Vielä yksi tapa ymmärtää kaaosta: BANI.....	283

KOLLEKTIIVINEN VIKASIIETOTILA JA KUINKA SIITÄ PÄÄSTÄÄN 297

MISTÄ KIRJOITAN

*Ihmiskuntaa ei harhauta niinkään asioiden
monimutkaisuus tai asioiden ilmeisyys,
vaan sittenkin ihminen itse.*

– PAWAN MISHRA

Jostain on aina aloitettava. Tehdään se tällä kertaa näin. Kuvitellaan, että tehtäväsi on arpoa jollakin konstilla yksi vuosiluku viimeisen puolen vuosisadan ajalta. Jatketaan kuvittelua siten, että onnetar poimii käteesi vuoden 1983. Se on hyvä vuosi, koska *saatat* hyvinkin muistaa noista ajoista vielä jotain. Toki on mahdollista, että tulin tohkeissani tarjonneeksi turhan avaran aikaikkunan. Ehket vielä tuolloin ollut ehtinyt keskuuteemme. Siinä tapauksessa tarvitsemme rippusen ylimääräistä kuvittelua tai ehkä jokusen koulun jälkeensä jättämän muistikuvan.

Ja nyt varsinaiseen asiaan. Mieti, millaista elämämme vaikkapa täällä Suomessa oli tuolloin verrattuna nykyhetkeen. Kyllä se aika tavalla erilaista oli, toteat sinä hetken tuumiskeltuasi. Totta. Voi olla, että osa tuota erilaisuutta sattuu silmiisi jo sohvavan nurkan tähytystyspaikastasi: on mikroaaltouunia, on induktiolietettä, tiskikonetta ja robotti-imuria. Kas, tuolla on digitaalinen lämpömittari, pöydän kulmalla jonkun siihen unohtama läppäri ja jossain lähelläsi – ihan taatusti – älypuhelin.

Jatketaanpa aikamatkaa. Jokin internetin kaltainen päivänselviö joutui (sekin siis!) odottamaan syntymistään vielä vuosikymmenen verran. Ylikin. Kukaan meistä ei ollut vielä vuonna

1983 kuullut sanaa *digitalisaatio*. Emme tietenkään olleet sitä kuulleet, koska elimme tuolloin vielä täydellisen analogista aikaa.¹

Esimerkiksi valokuvat otimme mekaanisella räps-räps-kameralla filmille, jonka – nykykatsannossa perin oudon näköisen, pellistä prässätyn rullan täytyttyä – lähetimme laboratorioon kehitettäväksi 12:n, 24:n tai 36 ruudun annoksina. Suunnilleen viikon kuluttua kuvat olivat käsissämme. Halutessamme jakaa otoksistamme riemullisimpia kummitädille, niistä oli tilattava uusia vedoksia. Ja taas oli odotettava. Kaikki tapahtui hyyyvin hitaasti ja – ehkä juuri tämän takia – jotenkin hallitusti.

Entä elämä lähipiirimme ulkopuolella. Läntisessä maailmassa vaurastuttiin tuohon aikaan vauhdilla. Hyvää tuottoa tahkonnut savupiipputeollisuus oli meidän suomalaisten juttuja. Oli Rauma-Repolaa, Enzo-Gutzeitia, Valmetia, Yhtyneitä Paperitehtaita ja niin poispäin. Perusteollisuus oli tuottoisaa ja sen varaan oli jotenkin turvallista rakentaa. Niin me sen koimme. Tokikaan kaikkien näkymät eivät olleet yhtä auvoisia. Puolet tuonaikaisen planeettamme 4,4 miljardista asuvaisesta eli joko alituisessa köyhyydessä tai vähintäänkin niin sekasortoisissa oloissa, etteivät uutiset muusta maailmasta oikeastaan koskaan saavuttaneet heitä – tai ainakaan ne eivät vaikuttaneet ihmisten arjen kulkuun.

Näin se osapuulleen meni. Ja jos luodaan katsaus hieman edemmäksi menneeseen, todetaan, että kaikki oli vielä tuotakin paljon pelkistetympää, verkkaisempaa ja ennustettavampaa. Vaikkapa sadan vuoden takainen maailma ei ollut järin yllätyksellinen paikka.

1 Tosin englanninkielisestä kirjallisuudesta löytyy jo 1950- ja 60-luvuilta muutamia viittauksia sanoihin "digization" ja "digitalization", mutta puheeseen digitalisaatio ilmestyi vasta 1990-luvulla.

Mutta entäpä nyt? Parin kolmen viime vuosikymmenen aikana olemme kohdanneet useita yhteiskunnallisia ja teknologisia murroksia, jotka ovat muokanneet elämästämme aivan erilaista. Arkemme on nopeutunut, automatisoitunut ja specialisoitunut. Varsinkin tietojenkäsittely- ja kommunikaatiojärjestelmien kehitys on ollut suorastaan käsittämätöntä. Internetin ja digitalisaation myötä mitä merkillisimmässä muodossa olevan informaation määrää kuvaavat käyrät ovat sojottaneet jo neljännesvuosisadan tanakasti kohti koillista. Jos mahdollista, vielä hämmästyttävämpää on ollut tiedonkulun nopeus. Tuntuu kuin kaikenlainen tiedonsälä olisi kaikkien saatavilla kutakuinkin reaaliaikaisesti.

Totta kai kehitykseen kytkeytyy myös paljon ristiriitaisia piirteitä. Prosessit ovat nopeutuneet, paisuneet ja – valitettavasti – monet niistä ovat myös pinnallistuneet. Ulottuvillamme on käsittämätön määrä informaatiota. Mutta kuka enää pystyy erottelemaan jyvät akanoista, paikkansa pitävän tiedon virheellisestä ja suorastaan valheellisesta? Tätä kun oikein miettii, alkaa tahtomattakin hymyilyttää se modernin bisneselämän rummuttava pitchausihanne, jossa pitäisi osata 15 sekunnissa kertoa, mikä on tämänhetkinen Suuri Tavoitteemme. Ja ehkä vielä sekin, kuinka siihen pääsemme.